

**ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНІ
РЕФОРМИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:
ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Статтю присвячено актуальним проблемам державотворення та конституційної реформи в незалежній Україні. Обґрунтовано зміст і сучасні інтерпретації категорії «державотворення». Доведено, що державотворення отримує свій легітимний результат і вияв у конституціях, а будь-які реформи державотворення будуть ефективними за умови синхронного проведення відповідних конституційних реформ. Запропоновано періодизацію конституційних процесів і реформ у незалежній Україні в 1991-2017 рр., а також визначено подальші перспективи національного державотворення та конституційних реформ.

Ключові слова: *держава, державотворення, конституційні основи державотворення, Конституція України, конституційні реформи, конституційні основи державотворення.*

Постановка проблеми. Напередодні важливого національного свята – Дня Конституції України, – традиційним стало підводити підсумки національного державотворення та правотворення за роки незалежності нашої держави. Приєднуючись до цієї доброї традиції, хотілося б зупинитися на здобутках державотворення та правотворення в незалежній Україні в контексті конституційних реформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конституційної реформи залишаються традиційними для української конституційно-правової науки й активно досліджуються в роботах Ю.Г. Барабаша, О.В. Батанова, А.М. Колодія, А.Р. Крусян, О.В. Марцеляка, С.Г. Серьогіної, О.В. Скрипнюка, О.В. Совгірі, В.Ф. Погрілка, Ю.М. Тодики, Ю.С. Шемшученка та ін. Натомість проблеми конституційних засад державотворення залишаються поза увагою вчених-конституціоналістів, незважаючи на популярність цього терміна в назвах різноманітних круглих столів, конференцій і монографій, зокрема й доволі значущих [3].

Формування цілей. Основною ціллю цього дослідження є обґрунтування сутності та змісту категорії «державотворення», а також виявлення особливостей національного державотворення України в 1991-2017 рр. у контексті становлення, розвитку та реформування Конституції України.

Виклад основного матеріалу. Що ж являє собою державотворення? Виходячи зі змісту цього слова, державотворення є процесом і водночас результатом формування держави. Ця категорія є відносно новою, але має безліч сенсів і інтерпретацій. Як, власне, і категорія «держава». Нині надзвичайно складно уявити життєдіяльність людини, реалізацію її основоположних прав і свобод, а також буття громадянського суспільства народу поза межами держави. Доля бездержавних народів, зокрема, курдів, ромів та інших навіть у ХХІ ст. залишається доволі складною, а іноді й драматичною. Побудова сильної демократичної держави є важливою метою для більшості народів, а втрата державності нерідко супроводжується війнами, геноцидом та іншими негараздами.

Держава є однією з найдавніших організаційних форм буття людства. Водночас держава, у її сучасному розумінні, є насамперед однією з визначальних цінностей конституціоналізму. Саме конституції, починаючи з XVIII ст. і донині визначають сутність і зміст сучасних держав та їх цінність для людини й загалом суспільства.

За Стародавніх часів і часів Античності, незважаючи на їх багату теорію та практику публічного управління, держави в її сучасному правовому розумінні не існувало. А вже до раннього Середньовіччя публічна влада поширювалася передусім на суспільство й ґрунтувалася на авторитеті монарха (царя, короля, шейха тощо), примноженому авторитетом церкви. Існував суверенітет монарха (ця категорія теж уперше була обґрунтована лише в Середньовіччі Ж. Боденом у його «Шести книгах про владу» у 1576 р.), але не існувало суверенних держав. При наявності армії, фіскальної системи, торгівлі тощо, усталені державні інституції, які б формувалися й функціонували відповідно до закону, були відсутні чи лише зароджувались.

Твердження про стародавні та античні «держави», на нашу думку, є здебільшого ретроспективною оцінкою мислителів, які починаючи з XIV ст., називали «державою» будь-яку організацію (систему) публічного врядування в ті часи. Власне, до Середньовіччя відсутнім був і термін «держава». Теорії про деспотичні й античні держави, поширені на сьогодні в Україні, є відтворенням положень марксистської діалектики й історичного матеріалізму про «класові держави». Західна наука традиція апелює переважно до «теорій цивілізації» (Дж. Віко, А. Фергюсон, А. фон Гумбольдт, М. Данілевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі та ін.) і виникнення держав, як результату рецепції римського права в політико-правову думку та державотворчі практики Західної Європи й Північної Америки.

Давні греки використовували для позначення публічної влади термін «*polis*» і «*politeia*», а римляни – терміни «*res publica*» і «*civitates*», а вислови «*status rei publicae*» і «*status rei romanae*» лише через тривалий час трансформувалися в категорію держава [2, с. 76-77]. Це пов'язано з неподільністю публічної влади з впливом на суспільство й тривалим процесом рецепції римського права в Західній Європі.

Після відродження римського права в Європі, уважає К. Скіннер, термін «*status civitatum*» починає застосовуватися в XIII у містах-державках Італії, а в XIV у Франції та Англії звичним стало обговорення «справ (*state*) королівства» або «*estat du roilme*». Теоретичне ж обґрунтування держави в її сучасному розумінні вперше трапляється в «Сумі теології» і коментарях до «Політії» Аристотеля, написаних Томою Аквінським, а також у роботі Дж. Віллані «Історія Флоренції» [6, с. 16-23]. Відтоді латинське слово «*stato*» - «стан» почало застосовуватися для позначення порядку здійснення влади в країні. Спочатку «*stato*» поєднувалося з абсолютним суверенітетом монарха, а після появи відомої доктрини народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо – із суверенітетом народу та репрезентативними урядами, які реалізують волю народу.

Але лише з появою перших конституцій і конституційних актів у Європі та Америці в XVIII-XIX ст. держави отримали свою конституційну правосуб'єктність, утілену в засадах державності, принципах взаємодії

держави з людиною та громадянським суспільством. І саме в конституціях держави отримали легітимізацію дискреції свого суверенітету. Одночасно з цим утвердилося міжнародне право, яке визначило статус держави як одного з найважливіших суб'єктів міжнародних правовідносин.

З того часу утвердження та розвиток держав, тобто державотворення, відбувалося в площині як міжнародного права, так і національного права. Конституції легітимізували найважливіші здобутки державотворення. Зокрема, конституційні засади державного ладу, порядок формування та функціонування органів держави, взаємозв'язок держави, людини й суспільства тощо. Держава стала привабливою організаційною формою розвитку націй. Це твердження засвідчують і факти, які визначають емпіричне підґрунтя державотворення.

Якщо XV-XX ст. можна назвати часом панування імперій, то після І світової війни з карти зникло відразу чотири потужні імперії Австро-Угорська, Німецька, Османська та Російська. Натомість на їх теренах утворилися нові молоді держави – Болгарія, Литва, Польща, Сербія, Угорщина та інші. Надалі тенденція щодо утворення (відновлення) усе більшої кількості держав збереглася. Це зумовилось активізацією процесів самоідентифікації народів, трансформацією їх у нації політичні та боротьбою за національну державність – визначальні легітимно-просторові умови успіху й процвітання націй і людей, об'єднаних у ці нації. Починаючи з XX ст., найчастіше без огляду на етнічне походження останніх.

Якщо в 1945 році нараховувалося близько 70 держав, то в 2017 р. – біля 200, не беручи до уваги феномен т.з. «самопроголошених республік». Бурхливому державотворенню сприяли процеси демонтажу нацистського режиму в Німеччині, фашистського в Італії та мілітаристського в Японії; деколонізація держав Африки й Південної Азії; створення Держави Ізраїль та утворення арабських монархій Перської затоки; «холодна війна» та підтримка національно-визвольних рухів колишнім СРСР і США в усьому світі; краї колишнього СРСР і приязних до нього держав-сателітів тощо.

Хоча навіть нині, у XXI ст. у світі існують т.з. «бездержавні народи» – рома, курди та ін., основоположною метою розвитку яких залишається державотворення – формування та легалізація національної державності. Включаючи різні види боротьби за незалежність: від революцій і війн за незалежність – до глобального терору ІДІЛ та ін. подібних квазі-державних утворень з радикальною антигуманною ідеологією.

З огляду на зазначене, можна виокремити такі значення категорії «державотворення»: процес утвердження та розвитку держав, включаючи боротьбу за національну державність; процедура легітимації міжнародної правосуб'єктності країн у встановлений спосіб; історія становлення та розвитку національних держав; складова державно-правової ідеології багатьох держав світу; перспективний напрям політико-правових та інших досліджень *etc.* Слід зважити на те, що в російській мові не існує категорії «державотворення» у тому сенсі, як вона є в Україні. Маємо лише аналогічні, але не тотожні словосполучення «образование государства» і т.д.

Незважаючи на таке розмаїття сенсів та інтерпритацій категорії «державотворення», ця проблема, на наше переконання, ще очікує свого серйозного дослідника.

Отже, можна стверджувати, що державотворення це – загальноцивілізаційний, історичний політико-правовий процес і, одночасно, результат утвердження (відновлення) та розвитку націями власних суверенних і незалежних держав, наділених міжнародною правосуб'єктністю, розвиток яких відбувається на основі й у межах конституцій, а його динаміка отримує своє легітимне відтворення в конституційних реформах.

Тобто конституції є правовою основою національного державотворення. Говорячи про конституційні основи національного державотворення слід мати на увазі ті цілі, цінності та принципи, які стали визначальними для державотворення й унормовані та гарантовані в конституції.

Державотворення в незалежній Україні отримало своє всебічне відображення в Конституції та конституційних реформах в Україні. Такий стан речей зумовлений прагненням українців розбудувати свою державу та проводити реформи тільки легітимними методами й у правовій площині. Узагальнюючи історію державотворення в Україні в 1991-2017 рр. та її конституційно-правовий вимір, можна стверджувати, що це ще й історія Конституції та конституційних реформ.

Чинна Конституція України пройшла складний шлях становлення й розвитку, еволюціонуючи в контексті генези вітчизняного та зарубіжного, насамперед європейського конституційного права. Вона уособила в собі найкращі здобутки української теорії та практики конституціоналізму та стала першою загальновизначальною в усьому світі вітчизняною Конституцією незалежної Української держави. На відміну від Конституції Пилипа Орлика 1710 р., Конституції УНР 1918 р., інших конституційних актів доби національно визвольних змагань 1917-1921 рр, Акта поновлення Української Держави, виголошеного в 1941 р. у м. Львові, та низки українських радянських конституцій, Конституція України ефективно діяла впродовж тривалого часу самостійного й незалежного існування нашої держави (1996-2017 рр.). Більш тривалого періоду національної державності, освяченого Конституцією, в Україні не було за всю її тисячолітню історію. А героїчна боротьба України за свою незалежність у 2014-2017 рр. в умовах проведення АТО лише підтверджує цінність результатів державотворення для українців.

Водночас Конституція України 1996 року стала «живою конституцією», яка регулює реальні, а не вдавані правовідносини в державі. Помітним є й прагнення українських політиків і державних діячів реформувати Основний Закон відповідно до вимог і викликів часу та із огляду на його державотворчий і правотворчий потенціал [7, с. 7-8]. Про це свідчить і генезис Конституції України.

Історію розроблення, прийняття, реалізації та модернізації Конституції України, а також конституційних реформ в Україні нами умовно було поділено на п'ять основних періодів [8, с. 92-93]:

- *перший період* (1990 – 1996 рр.) ознаменувався здобуттям незалежності України, утвердженням основ конституційного законодавства (перші закони про вибори й референдуми, про об'єднання громадян тощо) та складним процесом підготовки й прийняттям Конституції України 1996 року, яка стала визначальним правовим актом для розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні;

- *другий період* (1996–2004 рр.) став періодом реалізації Конституції України 1996 року, коли більшість її положень було втілено в системі чинного конституційного законодавства та в конституційній правозастосовній практиці (запровадження інституту омбудсмана, утвердження конституційної юстиції та створення Конституційного Суду України, розвиток місцевого самоврядування тощо);

- *третій період* (2004–2010 рр.) позначився «Помаранчевою революцією» та процесом конституційної реформи в Україні щодо утвердження парламентсько-президентської республіки й пропорційної виборчої системи при обранні парламентаріїв, масштабною конституційною кризою 2007-2010 років і пошуком легітимних шляхів удосконалення розбалансованого Основного Закону. Зокрема, створенням Національної конституційної ради (2007-2010 рр.) і підготовкою проекту «Конституції В. Ющенка», яка через низьку популярність останнього в 2009-2010 рр. залишилася поза увагою парламентаріїв;

- *четвертий період* (2010-2013 рр.), період т. з. «конституційної контрреформи», позначився визнанням 30 вересня 2010 року рішенням Конституційного Суду України № 20-рп неконституційності Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року та поверненням чинності Конституції України в редакції 28 червня 1996 року, приведенням системи конституційного законодавства у відповідність до цієї редакції Конституції та внесенням до неї змін у 2011 р., розбудовою «суперпрезидентської» республіки за часів В.Ф. Януковича, а також масштабною, хоча й безрезультатною роботою Конституційної Асамблеї в 2012-2013 року щодо модернізації Основного Закону;

- *п'ятий період* (2013 р. – донині) ознаменувався формуванням українців як політичної нації під час Євромайдану 2013 р. та Революції гідності 2014 р., поновленням окремих положень Конституції України в редакції 2004 року, анексією РФ АР Крим та загостренням військово-політичної ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей, започаткуванням роботи тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України VII скликання щодо напрацювання пропозицій про внесення змін до Основного Закону, прийняттям низки важливих законів («Про очищення влади», «Про об'єднання територіальних громад» тощо), позачерговими виборами Президента України та народних депутатів України у 2014 р., формуванням проєвропейської парламентської коаліції та нового Уряду України, що анонсував проведення в Україні масштабних реформ, а також започаткуванням у 2015 р. роботи Конституційної комісії, проведенням місцевих виборів у 2015 р. та започаткування внесення змін до Основного

Закону щодо децентралізації влади (2015 р.) та ухваленням Верховною Радою України 2 червня 2016 року Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо судочинства)» [4].

Кожен з визначених періодів утвердження, розвитку та реформування Конституції України має свій сенс та особливості. Охарактеризуємо останній, сучасний етап конституційної реформи в Україні, який передає весь героїзм боротьби за національну державність та проведення системних реформ в Україні.

Як уже зазначалося, п'ятий період (2013 р. – донині) ознаменувався Євромайданом і Революцією Гідності, відновленням дії положень Конституції України в редакції 2004 р. та започаткуванням роботи Конституційної Комісії й конституційною реформою 2015-2017 рр.

Як відомо, загострення політико-правових процесів, пов'язане з відмовою тодішнього Президента В. Януковича від підписання Договору про асоціацію між Україною та Європейським Союзом напередодні Вільнюського саміту в листопаді 2013 року та започаткування масових протестних виступів громадян у м. Києві, на Заході й на Сході України, що переросли в Революцію Гідності 2014 р., де-факто зупинили роботу Конституційної Асамблеї. До того ж, з початком Революції Гідності частина членів Конституційної Асамблеї написали заяви про складення своїх повноважень [8, с. 100].

Революція Гідності, яка вже в січні 2014 року, після прийняття Верховною Радою України VII скликання т.з. «законів України 16 січня», що суттєво обмежували конституційні права та свободи людей, отримала нове змістовне наповнення, стала боротьбою громадян проти тиранії, за свої основоположні права й свободи. Кульмінацією Революції Гідності стали події 18-20 лютого 2014 року в м. Києві та багатьох інших містах і селищах України, трагічні та героїчні водночас.

Вони, зокрема, ознаменувалися застосуванням спецпідрозділами міліції «Беркут» та ін. бойової зброї проти мітингуючих на майдані Незалежності в м. Києві й загибеллю понад 100 протестуючих, яких нарекли «Небесною сотнею». Повстання громадян проти авторитарного режиму, часто з людськими жертвами з боку протестуючих, відбулися в багатьох інших містах і селищах України – у Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Луганську, Харкові, Черкасах, Чернігові та ін. Це призвело до повалення авторитарного режиму та втечі з України тогочасного політичного керівництва держави на чолі з В. Януковичем.

Водночас Революція Гідності стала й висхідною крапкою для початку новітніх конституційних процесів і реформ в Україні, нового етапу вітчизняного державотворення. Так, 21 лютого 2014 року Верховна Рада України, реагуючи на заклики протестуючих щодо обмеження президентської влади, прийняла 386 голосами народних депутатів України за процедурою *ad hoc* рішення про поновлення основних положень Конституції України 2004 р. У зв'язку з відсутністю Президента України В. Януковича в Україні через його втечу, закон про конституційну реформу було затверджено Постановою Верховної Ради України від 21 лютого

2014 року № 750-VII «Про текст Конституції України в редакції 28 червня 1996 року, зі змінами й доповненнями, унесеними законами України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року № 2952-VI, від 19 вересня 2013 року № № 586-VII» [8, с. 101].

Звичайно, можна погодитися з В. Шаповалом, який пише, що вищезгаданим Законом «нібито оживлено закон від 8 грудня 2004 року. Цим актом зміни до Конституції України було фактично внесено невістановленим законом способом» [9, с. 4]. Але революції зумовлюють інші алгоритми й логіку конституційної реформи, коли легітимність Основного Закону визначається не лише бездоганністю конституційних процедур, а й політичною волею переможців революції.

Утім відновлення Парламентом після Революції гідності дії окремих положень Основного Закону в редакції 2004 року не зняло потреби в проведенні повноцінної конституційної реформи в Україні. Для її забезпечення 4 березня 2014 року парламент своєю постановою № 849-VII створив Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції України на чолі з народним депутатом України Р. Князевичем.

Водночас з різних причин, Тимчасова комісія не встигла винести на розгляд Верховної Ради України VII скликання проект закону про внесення змін до Конституції України до часу проведення позачергових виборів Президента України, які відбулися 25 травня 2014 року. Переможцем президентських виборів у першому ж турі з результатом 54,7% голосів виборців став П. Порошенко. Його програмні цілі полягали в припиненні військових дій на Сході України, перезавантаженні парламенту, підписанні й реалізації Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу, запровадженні безвізового режиму з ЄС та в проведенні системних реформ в Україні. Насамперед реформ, спрямованих на реформування державного управління та місцевого самоврядування.

У жовтні 2014 року було обрано Верховну Раду України VIII скликання та сформовано новий Уряд України. Того ж року було підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Але успіхи реформ в Україні ускладнилися загостренням військово-політичної ситуації через безпосереднє втручання в політичний конфлікт усередині України Російської Федерації. Анексія Автономної Республіки Крим, Ізваринський та Іловайський «котли» 2014 р., а також Дебальцевський «котел» 2015 р., що призвели до численних людських утрат на Сході України, а також підписання Мінських угод про врегулювання конфлікту у вересні 2014 року та лютому 2015 року, сформувавши новітню повістку державотворення в умовах фактичної війни із сусідньою державою та повістку конституційної реформи в Україні.

Для проведення системної конституційної реформи Президент України 3 березня 2015 року своїм Указом № 119/2015 сформував Конституційну Комісію на чолі з Головою Верховної Ради України В. Гройсманом. Її завданням стала підготовка за результатами широкого

громадського та професійного обговорення законопроекту (законопроектів) щодо внесення змін до Конституції України тощо [5].

Основними пріоритетами в роботі Конституційної Комісії було визначено проведення системної конституційної реформи за такими напрямками: а) реформування механізмів забезпечення конституційних прав і свобод людини, б) унормування конституційних засад справедливого судочинства та оптимізація засад організації та діяльності системи судів загальної юрисдикції в Україні, а також в) реформа місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою на засадах децентралізації.

За відносно короткий час Конституційна Комісія розробила законопроекти про внесення змін до Основного Закону щодо децентралізації влади та удосконалення системи правосуддя. Законопроект «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (реєстр. № 2217а) став предметом попереднього розгляду Венеціанської комісії, а після її схвального висновку Президент України вніс до парламенту як невідкладний і проголосований у першому читанні 31 серпня 2015 року. Але для остаточного затвердження Законопроекту № 2217а у Верховній Раді України VIII скликання до сьогодні бракує голосів. Натомість реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади успішно проводиться в Україні «знизу». Верховна Рада України попередньо прийняла кілька важливих законів України, які сприяли посиленню владоспроможності територіальних громад і створили організаційну основу для конституційної реформи в частині децентралізації. Це - закони України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 року, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року, «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року тощо.

За відносно короткий час в Україні отримав успіх процес об'єднання територіальних громад. Так, на початок 2017 р. в Україні сформовано біля 170 об'єднаних територіальних громад, а 30 квітня цього ж року в 42 таких громадах успішно проведено перші вибори голів, депутатів місцевих рад і старост.

Важливим напрямом сучасної конституційної реформи в Україні є удосконалення системи правосуддя. У кінці грудня 2015 року парламент розглянув і направив на розгляд Конституційного Суду України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (реєстр. № 3524), що передбачає системну реформу судової влади. Зокрема, виведення суддів і судочинства з-під політичного впливу з боку парламенту та глави держави, посилення незалежності й професіоналізму суддівського корпусу. А уже 2 червня 2016 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та Закон України «Про судоустрій і статус суддів», реалізація якого нині забезпечує проведення судової реформи.

Відповідні зміни до Конституції України започаткували трансформацію Конституційного Суду України, системи судів загальної юрисдикції й Вищої ради юстиції та прокуратури. Зокрема, Вищу раду юстиції трансформовано у

Вищу раду правосуддя й наділено значними повноваженнями щодо формування суддівського корпусу та притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; станом на червень 2017 року завершується добір суддів Верховного Суду України; розроблено, хоча ще не схвалено Верховною Радою України новий Закон «Про Конституційний Суд України»; посилюється інституційна спроможність інституту адвокатури України.

Висновки. На часі в Україні реформування системи конституційних прав і свобод людини й посилення їх гарантії. Адже останні 10 років Україна входить у першу 5-ку держав за кількістю позовів громадян до Української держави в Європейський Суд з прав людини. До того ж, військово-політична ситуація в АР Крим і на Сході України в 2014-2017 рр. зумовлює пошук дієвих інструментів захисту прав і свобод людини в Україні, без чого національне державотворення не зможе реалізувати правозахисний потенціал.

Використані джерела:

1. Акт проголошення Української держави // Самостійна Україна. – Станіслав, 10 липня 1941 року. – Ч. 3.
2. Гаджиев К.С. Введение в политическую науку / К.С. Гаджиев : учебн. ; изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Издат. корпорац. «Логос», 1997. –
3. Державотворення й правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / За ред. Ю. С. Шемшученка: Монографія. – К.: Ін-т держави й права ім. В. М. Корещького, 2001. – 656.
4. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року // Голос України. – 2016. - № 118 (від 29.06.2016).
5. Про Конституційну Комісію : Указ Президента України від 3 березня 2015 року № 119 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. - № 7. – Ст. 464.
6. Скиннер К. The State / Квентин Скиннер // Поняття государства в четырех языках : Сб. статей / Под ред. О. Хархордина. - СПб : Европейск. Ун-т в Сн.-Петербурге; Летн. сад, 2002. - С. 16-47.
7. Федоренко В.Л. Конституція України: генезис, проблеми, шляхи і перспективи удосконалення / В.Л. Федоренко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. - № 6. – С. 6-11.
8. Федоренко В.Л. Конституційне право України : підручник ; До 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України / В.Л. Федоренко. – К. : Вид-во «Ліра», 2016. – 616 с.
9. Шаповал В. Конституція України: життя «важкого підлітка» / В. Шаповал // Дзеркало тижня. – 2016. - № 23 (269) - С. 4.

Стаття надійшла до редколегії 01.06.2017

Федоренко В. Л. Образование государства и конституционные реформы в независимой Украине: опыт, проблемы, перспективы

Публикация посвящена проблемам образования государства и конституционной реформы в независимой Украине. Обосновывается содержание и современные интерпретации категории «образование государства». Обосновывается, что образование государства получает свое логическое завершение и проявление в конституциях, а любые реформы в сфере государственного строительства при условии синхронного проведения

соответствующих конституционных реформ. Предложена авторская периодизация конституционных процессов и реформ в Украине в 1991-2017 гг., а также определены дальнейшие перспективы развития национальной государственности и конституционных реформ.

Ключевые слова: *государство, формирование государства, Конституция Украины, конституционные реформы, конституционные основы формирования государства.*

Fedorenko V. State Building and Constitutional Reforms in Independent Ukraine: Experience, Problems, Prospects

Publication devoted to actual problems of state-building and constitutional reform in independent Ukraine. Indicated that state-building is a process and at the same time the result of state formation. State is a relatively new category, but has many meanings and interpretations, as precisely as, in fact, the category of "state." Today is extremely difficult to imagine human activity, realization of fundamental rights and freedoms and civil society being people outside the state. The fate of stateless peoples, including the Kurds, Roma and others even in the XXI century is quite complicated and sometimes dramatic. Building a strong democracy is an important goal for most people, and the loss of the state is often accompanied by wars, genocide and other troubles. The state is one of the oldest forms of organizational existence of mankind. At the same time, the state in its modern sense, is the first one of the defining values of constitutionalism. That constitution, from the XVIII century and still define the nature and content of modern states and their value to human society in general.

Indicated that Ukraine is high time to reform the system of constitutional rights and freedoms and the strengthening of their guarantees. Indeed, the last 10 years Ukraine is in the first top 5 states for the number of complaints of citizens in the Ukrainian state in the European Court of Human Rights. In addition, the military-political situation in Crimea and eastern Ukraine in 2014-2017 years. Search makes effective tools to protect rights and freedoms in Ukraine, without which the national state cannot implement remedial potential.

Keywords: *state-building, state, state constitutional foundations, the Constitution of Ukraine, constitutional reform, constitutional foundations of the state.*